

Carex sylvatica i palczasta *C. digitata*, wilczomlecz migdałolistny *Euphorbia amygdaloides*, dąbrowka rozlogowa *Ajuga reptans*, konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium*, jaskier kosmaty *Ranunculus lanuginosus*, jarzab zwyczajny *Sorbus aucuparia*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, świerżabek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum*, fiołek leśny *Viola sylvatica*, czartawa drobna *Circaea alpina*, niezapominajka leśna *Myosotis sylvatica*, turzyca odległokłosa *Carex remota*, bodziszek cuchnący *Geranium robertianum*, niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, trędownik bulwiasty *Scrophularia nodosa*, nerecznica krótkoostna *Dryopteris spinulosa*.

Storzan bezlistny jest w Polsce gatunkiem zagrożonym (Zarzycki i in. red. 1992). Zaliczony został do kategorii roślin narażonych na wyginięcie, jeżeli nadal będą na niego oddziaływały niekorzystne czynniki (V). Z tego względu zasługuje na baczną uwagę i kontrolę stanu populacji.

Grzegorz Piątek, Grzegorz Voncina

PISMIENNICTWO

Novak F. A. 1979. *Wielki atlas roślin*. Wyd 3, PWRiL, Warszawa.

Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1988. *Rośliny polskie*. PWN, Warszawa.

Zarzycki K. 1981. *Rośliny naczyniowe Pienin*. PWN, Warszawa—Kraków.

Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z. (red.) 1992. *Lista roślin zagrożonych w Polsce*. Wyd. 2, Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN, Kraków.

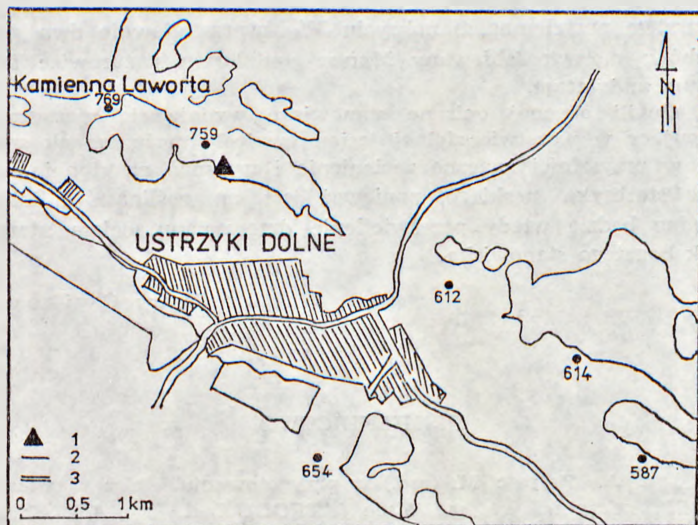
Stanowisko storczyka męskiego *Orchis mascula* w Bieszczadach Niskich

Storczyk męski *Orchis mascula* ma w Polsce około 1000 stanowisk (wg ATPOL-u, Zajac A., Zajac M., w przygot.). Na „Liście roślin zagrożonych w Polsce” został zaliczony do kategorii V (Zarzycki i in. red. 1992).

W Bieszczadach Niskich znano dotychczas dwa stanowiska tego gatunku: na górze Jaworniki w paśmie Zukowa i na górze Koziniec na Pogórze Leskim (Zemanek 1989). Z dotychczasowych badań wynika, że w Polsce występują dwa podgatunki storczyka męskiego — *O. mascula* ssp. *mascula* oraz *O. m.* ssp. *signifera*, różniące się mor-

fologią warzki i innych płatków okwiatu (Zyskowski, Szlachetko 1992).

Podczas penetracji ornitologicznej na górze Kamienna Laworta, położonej na północ od Ustrzyk Dolnych, przypadkowo natrafiłem na nowe stanowisko storczyka męskiego *Orchis mascula* ssp. *signifera*. Znajduje się ono na południowym stoku (o nachyleniu 7%) bezmiejscowego szczytu (759 m n.p.m.) w grupie górskiej Kamiennej Laworty, na wysokości ok. 670 m n.p.m. Zajmuje powierzchnię ok. 25 arów. Na powierzchni tej stwierdziłem w 1994 r. 55 osobników niekwitających i 15 kwitających, a w 1995 r. około 1500 okazów kwitających. Rosną one tutaj w sztucznym drzewostanie jesionowo-sosnowym, porastającym teren porolny — łąkowy. Świadczą o tym gatunki roślin warstwy zielnej charakterystyczne zarówno dla zbiorowisk leśnych, jak i łąkowych.

Ryc. 1. Stanowisko storczyka męskiego w Bieszczadach Niskich: 1 — lokalizacja stanowiska, 2 — granica lasów, 3 — drogi. — Locality of the orchid *Orchis mascula* ssp. *signifera* in the Bieszczady Niskie: 1 — situation of the locality, 2 — borders of forests, 3 — roads

Górną warstwę drzewostanu (o zwarcie 70%) tworzy jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, klon zwyczajny *Acer platanoides*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, a niższą warstwę drzew (o zwarcie 10%) stanowią jesion wyniosły, świerk pospolity *Picea abies* i jabłoń dzika

Malus sylvestris. Podszyt (o zawarciu 15%) składa się z takich gatunków, jak: kruszyna pospolita *Frangula alnus*, jesion wyniosły, śliwa tarnina *Prunus spinosa*, grusza pospolita *Pirus communis*, wiciokrzew suchoдрzew *Lonicera xylosteum*, lipa szerokolistna *Tilia platyphyllos*, leszczyna pospolita *Corylus avellana*, wiśnia ptasia *Prunus avium*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*.

W warstwie zielnej, o pokryciu 90%, z roślin zbiorowisk leśnych występują między innymi: sałatnik leśny *Mycelis muralis*, szalwia lepka *Salvia glutinosa*, możylinek trójnerwowy *Moehringia trinervia*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, jesion wyniosły, nerecznica samcza *Dryopteris filix-mas*, żankiel zwyczajny *Sanicula europaea*, czerniec gronkowy *Actaea spicata*, jastrzębiec leśny *Hieracium murorum* i inne. Z roślin właściwych dla zbiorowisk łąkowych gatunkami towarzyszącymi storczykowi męskiemu są: jaskier ostry *Ranunculus acer*, złocien zwyczajny *Chrysanthemum leucanthemum*, dzwonek rozpięchły *Campanula patula*.

Warstwę przyziemną, o pokryciu 5%, tworzą głównie dwa gatunki mchów: merzyk fałdowany *Mnium undulatum* i żurawiec fałsty *Atrichum undulatum*.

W chwili obecnej opisane stanowisko wydaje się niezagrażone. Występujący w warstwie zielnej jesion wyniosły może jednak spowodować w przyszłości znaczne zacienienie i wpłynąć na stopniowe zanikanie storczyka męskiego, ponieważ jest on rośliną światłolubną. Niezbędne będzie wtedy prześwietlenie drzewostanu, celem utrzymania tak bogatego stanowiska.

Cezary C w i k o w s k i

PISMIENICTWO

Zając A., Zając M. (red.) w przygotowaniu. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce (ATPOL). Inst. Bot. UJ, Kraków.

Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z. (red.) 1992. Lista roślin zagrożonych w Polsce. Wyd. 2, Inst. Bot. im. W. Szafera PAN, Kraków.

Zemanek B. 1989. Rośliny naczyniowe Bieszczadów Niskich i Otrytu. Zesz. Nauk. UJ, Prace Bot. 20: 169.

Zyskowski K., Szlachetko D. 1992. Storczyk męski *Orchis mascula* ssp. *mascula* w rezerwacie „Cisowy Jar” na Suwalszczyźnie. Chrońmy Przyr. Ojcz. 48, 1: 89—91.